

1

Bana soru sormak demek, naçiz aklımın cevaplayacağı sorular sormak demek değildir, bana soru sormak demek, kafamda delik açacak kadar deli olmak demektir.

2

İnsanın hayatı çocukluğunda öğrendiği hikayeleri hayatı boyunca öğrendikleriyle uyuşturmaya çalışmakla geçiyor.

Bu kültürler için de böyle. *İlerleme* başladığından beri, insanlar bunu *dinle* arasını bulmaya çalışıyor. Eskiden de varmış, dünyanın *sadece 6000* yaşında olmadığını görünce, eski kitaplara toz kondurmak için *Adem'den önce ademler vardı* denmiş mesela. *Hz. Adem bir milyon yıl önce yaşadı* demek yerine, diyelim, *Hz. Adem altıbin sene önce yaşadı ama ondan önce de ademler geldi geçti* demişler.

Zorluk şurada: Bir yanda kendinden emin şekilde *Hz. Adem (a.s.) şöyle şöyleydi* diyen adamlar var, diğer yanda yine kendinden emin şekilde *bulduğumuz ilk insana benzeyen fosil iki milyon yaşında* diyenler. Bu ikisini de dinleyen ve ikisine de bir şekilde *itibar edenlerin* bir yol bulması gerekiyor. Bu yollardan ilk ikisi, bir tarafı toptan inkar edip, ya *fosil yanlış* veya *Adem yanlış* demek. Bununla beraber her ikisinden de vazgeçmek istemeyen, *Hz. Adem'in* insanlar arasındaki *eşitleyici* fikrini de, modern paleontolojinin keşiflerini de değerli bulanlar için alternatiflerden biri bu *birden fazla Adem* hipotezi. Diğer ise, kıssaların *edebi* olduğunu düşünüp, *gerçekte Hz. Adem diye belli bir insan yoktu ama sonradan insanlara inan vahiy, onlara kardeş olduklarını anlatmak ve bazı başka hikmetleri sunmak için böyle birini kullandı* demek. Diğer biri *bekleyelim, paleontoloji de bizi destekleyecektir, sonunda Hz. Adem'in de mezarını keşfedecekler* demek, vs. Bunların her birinin eksik bıraktığı yerler var ama neticede bir cevap vermek zorunda olduğumuz durumlarda, illa bir cevap veriyoruz.

3

Her şeye cevabım varmış gibi mi duruyorum? Bastıbacak ukala çocuklar vardır, onlar gibi. İkna edilmesi, fikrinin değişmesi mümkün değil gibi mi görünüyorum?

Muhtemelen bunlar yanlış izlenimler. Sabahtan akşama hemen her konuda fikrim değişir, buradaki yazıların ekseriyeti birbiriyle çelişir. Tutarlılığı sevmediğimden, Emerson gibi küçük gördüğümünden değil, *beceremediğimden*. Buradaki cevaplarım da ikna etmek için değil, bazı zamanlar bilmediğimi itiraf etmek için.

4

Aşk acısının nasıl bir şey olduğunu hatırlamaya çalışıyorum. Empati yapmak adına, yoksa merak ettiğimden değil. Zaten o yaşı geçtim (inşallah) ama bahsedildiğinde hafif bir gülümseme yayılmasını istemiyorum yüzüme.

Aşk acısı zor (olmalı.) Tedavisi yok (diye biliyorum.) Velakin bir yerden sonra, artık ölüm acısı, anlaşıl-mama acısı, hayatın sair acıları arasında kaybolup gidiyor. Bunların en zoru da değil, her ne kadar en takıntılı hali olsa da.

5

Namlusu bana dönme riski olan bir ordu, gerçekten benim ordum mudur?

Bugün bir haberde, NATO'da çalışan 400-küsur subaydan 200-küsurunun bulundukları ülkelere siyasi iltica talebinde bulunup, orada kaldıklarını okudum. Bu adamlar memleketin ordusunda çalışıyor, buradan maaş alıyor ama asıl emirleri başka yerden alıyorlar.

Bu neden böyle oldu? Konuyu FETÖ'ye bağlayıp, *hain edebiyatıyla* durumu idare edebiliriz ancak bu edebiyat sadece ona inananlar için işe yarıyor. Hiçbir hain kendini *iharet* içinde görmez, bunlar demek ki vatandaşı oldukları memleketten daha önem verdikleri aidiyetlere sahipmiş. *Hain* o aidiyetlere, FETÖ'ye, diyelim NATO'ya veya *Batı tipi demokrasiye* onlar kadar uymayan bizler oluyoruz.

Vermemiz gereken cevap, neden güçlü aidiyetler üretemediğimiz sorusunun cevabı. Üzerinde düşünmek gereken birinci mesele bu.

Aklıma gelen birinci sebep, hayatımıza akseden, samimiyetle sahip olduğumuz ortak değerlerin az olması. Biz sadece kendimize, kendi fikrimizdekilere, etrafımızdakilere dürüstüz mesela, *din* ortak bir değer değil, bazıları için ortak ama çok daha fazla oranda istismar aracı. *Milliyetçilik* hakeza. *Kemalizm* öyle. İnsanlara kendilerini inanmadıkları değerler için feda etmelerini bekleyip, yapmadıklarında *hain* ilan etmek işe yaramıyor.

Bunu *onları anladığım* şeklinde tefsir etmeyin. Hainlik bazılarının karakteridir, ne yaparsan yap haindir. Ancak bu topraklarda bizi bir kılacak, her neyse birbimize tutunmayı sağlayacak değerlerin de bulunmadığını ikrar etmek lazım.

İdeoloji sadece içeriğiyle değil, yaşadıkları hayatın üzerinde bir değer olduğunu işaret etmesiyle de önemlidir. Türkiye'nin son 30 yılında varlık gösteren *İslamcılar* bunu sair maddi hedeflerle değil, kendi hayatlarını feda edebilecekleri, feda edemeseler bile hayatlarına anlam katacak derecede büyük bir ideolojinin ferdi oldukları düşüncesiyle gerçekleştirdiler. Bu fikrin zaafı tarihi olarak *kuşatıcı* olmayışı ve muhalif olmanın getirdiği sair eksiklerin iktidara gelince ortaya çıkmasıydı.

O halde bizim insanlara, *hayatınızın anlamı şudur* diyecek kadar kuvvetli bir ideoloji önermemiz lazım. Mükemmel bir ideoloji olmasa bile *şuraya gidiyoruz* diyerek bir ufku işaret edebilmek. Bizim insanımızın temel eksiği bu ve bu eksiğin nasıl dolacağını düşünmek pahalı ve yakın vadede faydasız olduğu için, üzerinde uğraşan yok.

6

Eşinizin ayağını yıkar mısınız?

Asla diye cevap veriyorsanız, söylemek lazım ki, daha fazlasını yapmanız gerekebilir. Bunu yapamayacağınız biriyle evlenmeyin.

Bunun *psikolojik bir aşığılama* olduğunu düşünüyorsanız, sorunun *eşinizin* şeklinde olduğunu ve karşı taraftan da ayağınızı yıkamasının beklendiğini düşünün.

Zamanın *evlilik algısında ayak yıkama* yok ama ne var? *Statü simgesi* var, evlenince üniversiteye girmiş gibi veya bir mevki kazanmış gibi hissediyor insanlar. Eşini değil, evliliği sevmek, onun getirdiği imkanları, maddi özgürlüğü, *gösterişi* sevmek var. Bunları *ayak yıkamak* gibi eskinin *ataerkil* resimlerinden biriyle beraber düşünemiyoruz.

Ancak evlilik hayatın her tür zorluğunu beraber yaşamaksa, evlendiğiniz insanın bir gün yatalak kalabileceğini ve ayak yıkamaktan daha zor ve fena yardımlara muhtaç kalabileceğini de aklın bir köşesinde bulundurmak lazım.

Ha, denecek ki, *muhtaç olana yardım edilir, erkekliğinden kibirli olana değil*. Bunu anlarım, ancak hayatın getirdiklerini göğüslemeye hevesi olmayanın onlarla imtihan edileceğini de bilirim.

7

Elindeki gülün kabul edilmesi için diğer elinde kılıcın olması mı gerekir?

Al Capone'un sözü müydü? *Tatlı dil ve dolu bir tabanca, sadece tatlı dilden daha çok kapı açar* diye. Evet, evet. Bu zamana kadar nezaketimin çok istismar edildiğini gördüğüm için, diğer elimin de kabzada durması gerektiğine inandım. Tabii ki bu temsili ve her zaman nezaketle açılmayan kapılardan zorla girmek imkanı yok, ama zorlamak gerektiği de oluyor.

Bununla beraber, en sonunda *nezaketle istesen zaten yapardım* diyen de bir grup insan var. Hayır, yapmazdın, istedim yapmadın, yine yapmazdın. Vaziyet olmasını istemediğim şekle bürününce, en son o şekilde suçlamak için bunu kullanıyorsun.

Nezaketi sevmek Budistlerin çok sevdiği bir terim. Düşününce ben de seviyorum nezaketi ama sonunda bu sevgim karşılık bulamayınca, ne yapayım, *kalın Türklüğüm* aklıma geliyor.

8

Kapitalizm'in bireyciliği ve bireyi hem bilinçli, hem sorumlu kabul etmesi diğer ideolojilerde bulunmayan bir güç kazandırıyor. İnsanın sorumluluğunu, onun kazancıyla denk tutmaya çalışarak, işin içine metafizik bir *hikaye* katmadan, insanın *kendi için* çalışmasını ve bu sayede toplum için de fayda üreteceğini savunuyor.

Buradan bakınca haksız sayılmaz. Her ne kadar insanların ürettiği faydanın önemli bir kısmın diğer insanları *araç* olarak kullanmak yoluyla gerçekleşse ve matematik olarak, kazanan bir kişiye karşılık, onun kadar kazanamayan 100 kişi olması gerekse de, toplum düzenini oluşturmakta koyduğu net kurallar sayesinde daha sağlam duruyor.

Benim açımdan buradaki asıl arıza, devletin eski aristokratik mülkiyet geleneklerini devam ettirmekte ısrarcı olması. Kapitalizm'in bugünkü ikiyüzlülüğü bu. Bir yandan belli sınıflar için miras gibi tarihi hakları devam ettirirken, miras fikrinin üzerinde durduğu *aile* anlayışını ifsad edecek ölçüde maddiyata dökmesi. Eğer geçmişe dair *bağnaz* değerleri geleceğe taşımayacaksak, bu değerlere Kapitalizm lehine olan değerler de dahil olmalı.

Eğer sadece maddi bir medeniyet inşa edilecekse, insanların hayatla başa çıkmalarını sağlayan hikayelerine, *yeterince verimli değil* diyerek karşı çıkacaksak, bunların insanların en iyi durumunu engellediğini savunacaksak, orduyu, mirası, devletlerin belli kliklerin elinde olmasını, her çeşit hanedanı da bu eriyen değerlere dahil etmemiz gerekir.

8

Yıkılan din kimin dini?

İslam hakkında konuşup da beğenmediğim kimse çok. Bunların bazısının bazısına ettikleri *dini içten yıkmakla görevli* iddiasını da uzun zamandır bilirim. Bazılarının kendilerini *dinin sahibi* sayıp, diğer bazılarını *hanemizi yıktırmayız* duruşuyla *yıkıcılar* diye yaftalıyor.

Buradaki psikolojiyi anlıyorum. Yine de bunun bir faydası yok. İki gruba da dışarıdan bakan biri olarak, *dini içten yıkmakla* itham edilenlerin de, onların *yobazlıkla* itham ettiklerinin de iyi niyetle (ama belki *sadece iyi niyetle*) davrandıklarını düşünüyorum. Bir yerde yangın var, bazısı suyla, bazısı köpükle, bazısı toprakla söndürmeye koşuyor. Bunlardan hepsi etkili değil, bunun farkındayız, yangının sebebini de herkes farklı tesbit ettiğinden belki bazısı yangının büyümesine de sebep olabilir, bunu da anlıyorum, yine de herkesin *yangını söndürmek* gibi bir hevesle hareket ettiğini kabul ediyorum.

Bir yerde eğer bir kısım insan, *dinimi* yıkmayı becerebiliyorsa, o din de yıkılmayı *hakediyordur*. Biz *hak dine* inanırken, dinimizin hak ve sağlam olduğunu söylüyoruz, eğer *hak* değilse, o halde bizim anlayışımızda bir sorun vardır ve *yıkılan* da bizim anlayışımız olur, *din* değil.

9

Türklerin *içkin* olarak insanlara daha iyi davrandıklarını kabul edebilir miyiz? Bunu milliyetçiler/ülkücüler kullanıyor, bizim aslen dünyada yaşayan halklara daha adil olduğumuzu, *Batı adamının* meydana getirdiği adaletsizlik ve kaosu, biz olsak yapmayacağımızı söylüyorlar.

Bu güzel bir *hikaye* ama şunu soruyorum kendime: Dünyada tek nükleer silah bizde olsaydı mesela ve bunu kullanma şansı bulsaydık, *dünyanın iyiliği için* bundan feragat eder miydik?

Bana hiç de edermişiz gibi gelmiyor. Diğer konular da böyle. Bizim *öksüz Türk* edebiyatımız güzel, benim de hoşuma gidiyor ama *gücün* kendi kuralları olduğunu, bizim de *Batı adamı* kadar kısıcı olabileceğimizi, nitekim geçmişte olduğumuzu kabul ediyorum.

Derler ki, soyu *Sapiens* tarafından kırılan *Neanderthal* insanları, aslında bizden daha sakın ve *insanî* idiler ve tam da bu sebeple *Sapiens*'e karşı direnemediler. İşin başında var bu *barbarlık*, o sebeple merhamet beklemek için uygun bir gen havuzumuz yok. Türk de olsak, böyle.

10

Kapitalizm'i ürün boykotuyla yıkabileceğini düşünmek, bir odadan şu duvara değil de, bu duvara yaslanarak çıkabileceğini düşünmek gibidir.

Kapitalizm sana benzer ürünlerden 100 çeşit sunar, sen bunlardan bazılarını bazılarına tercih edersin. İnsanların geneli kendi bütçelerine göre tercih eder. Fiyat ve imkanlar asıl belirleyici olandır ama ne olacak? Sen bir de üretenin kimliğine bakıver, ne farkedecek?

Kapitalizm'in nesi değişmiş oluyor? Yahudi'den değil de, Türk'ten alışveriş ediyorsun, sonra o Türk gidiyor, Yahudi'yle ortak iş yapıyor. Ne yapmış oluyorsun şimdi? Ortak iş yapmasa bile, düşünüş ve çalışma şekilleri aynı olan iki insandan bahsediyoruz. *Kapitalist*.

11

Türkiye'nin bir *İslam Devletine* evrilebileceğine, *tepede* bir inanç olduğunu tahmin ediyorum. Ancak bu inanç, Türkiye'deki pek çokları tarafından paylaşılmadığı için, *tepe* en önemli haslet olarak *sadakati* görüyor. Uğradığı ihanetler sebebiyle de olabilir, elbette, velakin bu kadar *işe yaramaz* adamın, başka bir izahını bulamıyorum.

Türkiye'de siyasi çakallığın, *ihale siyasetinin* sebebi de bu *umut* belki. *Bir gün her şey düzelecek* deyip, o güne kadar bu gibi *ufak sorunlara* göz yummak. Neticede *medeniyet inşa ederken* böyle ufak meseleler, mesele edilmez, değil mi?

Sorun şu ki, bu hedef mümkün ve makul bir hedef değil. *O iş* tamamen ermeyecek ve gördüğüm kadarıyla, o yoldaki yanlışlar yüzünden kazanılan da kaybedilecek.